

БЪЛГАРИЯ 2008 - СТАТИСТИЧЕСКА ПАНОРАМА

В аналитичния материал се представят накратко основни характеристики и специфични проблеми на демографското, социалното и икономическото развитие, научноизследователската и развойна дейност и състоянието на околната среда в страната. Статистическият анализ е насочен основно към 2008 г., като се правят сравнения с предходната 2007 г. и приетата за база 2000 година. Анализират се проявяващите се тенденции в развитието и настъпващите структурни промени.

В **раздел първи** на анализа се разглеждат основни демографски процеси в страната: брой и основни възрастови структури на населението, раждаемост, смъртност и естествен прираст, бракове и бракоразводи, териториално развитие и разпределение на населението в страната.

Към края на 2008 г. изчисленото **постоянно население** на България е 7 606.6 хил. души. За една година в резултат на отрицателния естествен прираст и отрицателното външномиграционно салдо населението намалява с близо 34 хил. души, или с 0.4%. Жените продължават да бъдат по-голямата част от населението (51.6%).

По отношение на **възрастовата структура** продължава процесът на остаряване на населението, който е резултат от дългогодишната тенденция на снижение на раждаемостта и в по-малка степен от нарастването на средната продължителност на живота. Броят и дялът на лицата на възраст до 15 години непрекъснато намалява, а от друга страна, се увеличава дялът на населението над 65-годишна възраст. Докато през 2001 г. относителният дял на младите до 15 г. е 15.0%, а този на лицата на възраст над 65 години - 16.9%, през 2008 г. тези относителни дялове са съответно 13.4 и 17.4% от цялото население.

Продължава нарастването на броя на **ражданията** в страната и повишаването на равнището на раждаемостта. През 2008 г. в демографската статистика са регистрирани 78 283 родени деца, от които 77 712, или 99.3%, са живородени. В сравнение с предходната година техният брой се е увеличил с 2 363, а спрямо 2001 г. - с 9 хиляди деца.

В общата смъртност на населението през 2008 г. се наблюдава намаление спрямо предходната година. През 2008 г. в България броят на **умрелите** е 110 523 души и е с 2 481 по-малък от този през 2007 г., а коефициентът на обща смъртност (14.5‰) е намалял с 0.3%. Смъртността сред мъжете

(15.8‰) продължава да бъде по-висока в сравнение със смъртността сред жените (13.3‰). В сравнение с европейските страни равнището на общата смъртност на населението в България е доста по-високо. За по-голямата част от страните на Европа нивото на смъртността е в границите между 9.0 и 10.2‰ докато за България е 14.5‰.

След 1990 г. **естественият прираст** е отрицателен, в резултат на което населението на страната непрекъснато намалява. През 2008 г. абсолютният брой на естествения прираст е минус 32 811 души. Това е най-малкото намаление на населението в резултат на естествения прираст след 1995 година.

През 2008 г. продължава да намалява броят на сключените **бракове**. Регистрираните юридически бракове са 27 722 и са с 2 хил. по-малко от предходната година. Намалението на броя на сключените бракове води и до намаляване на коефициента на брачност - от 3.9‰ през 2007 г. на 3.6‰ през 2008 година. Намаляването на броя на юридическите бракове се дължи предимно на разпространението на т.нар. фактически бракове.

Броят на **разводите** през 2008 г. е 14 104 и е с 2 200 по-малък от този през 2007 година. Близо 60% от разводите са по взаимно съгласие, 26% са поради несходство в характерите, а за около 9% причината е фактическа раздяла.

През 2008 г. средната продължителност на брака до неговото прекратяване се задържа на ниво 14 години, характерно за последните четири години, но в сравнение с предишните години бележи тенденция на увеличаване - с близо 2 години от 2001 г. досега.

В **раздел втори** се разглеждат основните социални характеристики и условията на живот в страната: работна сила (заети и безработни); работна заплата; доходи, разходи и потребление на домакинствата; пенсии и социални трансфери; здравеопазване; образование и обучение; култура; използване на информационни и комуникационни технологии в домакинствата; престъпност и правораздаване.

През периода 2003 - 2008 г. **икономическата активност на населението** се увеличава. През 2008 г. коефициентът на икономическа активност за възрастовата група 15 - 64 навършени години достига 67.8% при 60.9% в началото на разглеждания период. Икономическата активност на мъжете е по-висока от тази на жените в граници от 8.9 до 9.6 проценти пункта през периода 2003 - 2008 г., като през последната година разликата е 9.4

процентни пункта. Коефициентите на икономическа активност за възрастовата група 15 - 64 години по пол са съответно 72.5% за мъжете и 63.1% за жените.

Повишаването на икономическата активност през последните години се дължи изцяло на увеличението на **заетостта**. През периода 2003 - 2008 г. броят на заетите лица нараства средно с около 3.5% на година. През 2008 г. коефициентът на заетост (15 - 64 години) достига 64.0%, или с 11.5 процентни пункта повече в сравнение с 2003 година.

Периодът 2003 - 2008 г. се характеризира с непрекъснато намаление на **безработицата** в страната. През 2008 г. броят на безработните лица е 199.7 хил. при 441.9 хил. в началото на разглеждания период. Коефициентът на безработица достига 5.6% при 13.7% през 2003 година.

През 2008 г. средната годишна брутна работна заплата за страната достига 6 288 лв., като нарастването в номинално изражение е 2.3 пъти в сравнение с 2000 г. и 71.2 пъти в сравнение с 1995 година. Най-висок е ръстът на средната **работна заплата** за 2008 спрямо 2000 г. в дейностите “Здравеопазване и социални дейности” - 3.0 пъти, “Финансово посредничество” - 2.8 пъти, “Операции с недвижимо имущество, наемодателна дейност и бизнес услуги” и “Образование” - 2.7 пъти, “Държавно управление и отбрана; Задължително обществено осигуряване” - 2.5 пъти.

Доходите на домакинствата отбелязват трайна тенденция на повишение в номинално изражение през последните 10 - 12 години. Само за периода 1999 - 2008 г. общият доход средно на лице от домакинство нараства от 1 502 на 3 502 лв., или 2.3 пъти.

Реалните доходи на домакинствата също нарастват през разглеждания период - с 24.8%. През годините на новото хилядолетие най-висок е ръстът на реалните доходи през 2008 спрямо 2001 г. - с 39.7%. Спрямо 2007 г. те са по-високи с 0.4%.

В реално изражение доходите на домакинствата от работна заплата също нарастват. За разглеждания период 1999 - 2008 г. този източник на доходи в реално изражение нараства с 54.5%.

През 2008 г. размерът на изплатените **социални трансфери** (обезщетения, пенсии, помощи и семейни добавки) нараства в номинално изражение спрямо 1999 г. три пъти, а относителният им дял в общия доход нараства с 6.5 процентни пункта. В реално изражение доходите от **пенсии** отдавна надминават равнището на 1995 г., което започва от

1999 година. През 2008 спрямо 1999 г. този ръст е съществен - 63.2%. За последните две години на разглеждания период реалният ръст на дохода от пенсии е 5.4%.

През периода 1999 - 2008 г. **разходите** на домакинствата следват тенденцията на динамичните промени в доходите. Общият разход на домакинствата през 2008 г. за задоволяване на техните потребности в номинално изражение е 2.5 пъти по-голям в сравнение с 1999 г. и с 14.2% спрямо 2007 година

От 1999 г. започва процес на постепенно понижаване на относителния дял на разходите за храна от общия разход, който достига най-ниската си стойност през 2008 г. - 36.6%. След 2001 г. е налице положителна тенденция към понижаване на дела на разходите за храна в потребителските разходи на домакинствата.

В областта на **здравеопазването** към 31.12.2008 г. здравната мрежа в страната разполага с 304 болници с 45 712 легла. От тях многопрофилни са 162 с 32 559 легла, а специализирани - 142 с 13 153 легла. В сравнение с предходната година броят на леглата в болниците нараства с 2.4%, което се дължи изцяло на увеличения брой легла в многопрофилните болници (с 3.6%). В специализираните болници въпреки нарастването на броя на заведенията темпът на прираст на броя на леглата е отрицателен (-0.6%).

В лечебните и здравните заведения в страната практикуват 28 020 лекари и 6 322 лекари по дентална медицина. Медицински специалисти по здравни грижи и лица, завършили медицински колеж, са 45 288, от тях 31 958 са медицински сестри. Показателят “население на един лекар общо за страната” е 271. В териториален разрез под средната стойност за страната е за областите, в чиито центрове се намират медицинските университети - София (столица) (209), Варна (218), Плевен (234), Пловдив (247) и Стара Загора (257).

В края на 2008 г. на един лекар по дентална медицина се падат по 1 203 души. Най-благоприятен е показателят за областите София (столица) (808), Пловдив (816) и Перник (1 041). Най-високи са стойностите му за областите София (2 230), Търговище (2 224) и Разград (2 038).

През периода 2000 - 2008 г. **образователната структура** на населението на възраст 25 - 64 години продължава да се подобрява, като следва ясно изразената тенденция на увеличаване на броя и дела на населението с висше и средно образование при същевременно намаляване на броя и дела на хората с основно и по-ниско образование.

През последните три години се наблюдава увеличение на броя и относителния дял на децата в предучилищна възраст (3 - 6 г.). Броят на децата в детските градини също нараства, като за периода 2000 - 2008 г. нарастването е 6.0%.

Относителният дял на разходите за **култура** от брутният вътрешен продукт през последните няколко години остава непроменен (около 0.6%).

През последните години аудио-визуалният сектор (телевизия, радио, филмово производство и кино) се характеризира с динамични промени. През 2008 г. трите телевизионни оператора с национален обхват на разпространение (БНТ, БТВ и НТВ) и сто и шестнадесетте кабелни и сателитни телевизии излъчват програми с продължителност 747.0 хил. часа. В сравнение с 2007 г. общата продължителност на телевизионните предавания през 2008 г. се увеличава с 12.9%, а спрямо 2000 г. - 1.9 пъти.

За периода 2000 - 2008 г. общият брой на радиостанциите в страната нараства 1.7 пъти (от 67 през 2000 г. на 114 през 2008 г.). Продължителността на излъчените програми през 2008 г. е 797 683 часа, което е съответно 1.6 пъти повече в сравнение с 2000 г. и 5.4% по-малко в сравнение с 2007 година.

През 2008 г. се запазва тенденцията на растеж и все по-широко приложение на **информационно-комуникационните технологии** в предприятията в Република България.

Делът на предприятията, които имат достъп до интернет е нараснал с 8% спрямо предходната 2007 година. Най-чувствително е увеличението в малките и средните предприятия (11 и 3%), докато големите компании с над 250 заети отбелязват лек спад от 1% в осигуряването на интернет достъп на служителите си.

В сравнение с 2007 г. относителният дял на населението, което се е възползвало от неограничените възможности, които предлагат съвременните компютърни технологии, е нараснал с 6%, като 43% от лицата в България са посочили, че са използвали компютър през 2008 година.

Една трета от населението в България ползва интернет всеки ден или поне веднъж седмично за различни цели или дейности, като от него най-активна е възрастовата група на подрастващото поколение от 16 до 24 години - 29%, следвана от лицата между 25 и 34 години, които представляват 27% от населението, което редовно използва интернет.

Общата характеристика на **престъпността** в страната през 2008 г. не се различава съществено от

предходните години. Полицията е регистрирала 122 693 криминални и икономически престъпления, като в сравнение с 2000 и 2007 г. се отбелязва намаление със 17.9 и 5.2%.

Общопасните престъпления са на първо място по брой и относителен дял в съвкупността на наказаната престъпност. През 2008 г. са завършили с осъждане 11 851 престъпления, което е с 34.0% повече спрямо предходната година.

На второ място през 2008 г. при наказаната престъпност са престъпленията против собствеността. Делът им в наказаната престъпност е 37.3% (при 53.3 и 43.1% съответно за 2000 и 2007 г.).

Наказаните престъпления против личността са 1 794, или 6.3% от общия брой на престъпленията, завършили с осъждане. Осъдените лица за тези престъпления са 1 768, като по-голяма част от тях (930 лица, или 52.6%) са на възраст 14 - 29 години. Спрямо 2007 г. е налице намаление на престъпленията и на осъдените лица съответно с 10.3 и 16.6%.

В **раздел трети** се разглеждат основни икономически характеристики: брутен вътрешен продукт, труд, производителност на труда, инвестиции, инфлация, финансов пазар и международни трансакции.

По предварителни данни производеният **брутен вътрешен продукт** в страната през 2008 г., изчислен по текущи цени, е 66 728 млн. лева. Текущият обем надвишава с 10 208 млн. лв. създадения БВП през 2007 година. Нарасналото средногодишно равнище на цените през 2008 г. в сравнение с предходната година определя 66.7% от номиналното нарастване на БВП.

Изчислен по съпоставими цени, БВП е 59 919 млн. лв., което е с 6.0% повече в сравнение с предходната 2007 година. За периода от 1995 г. насам това е дванадесетата година с реализиран положителен темп на БВП. През 2002 г. БВП за първи път превишава равнището на 1995 г. - нарастването е с 3.9%, а през 2007 и 2008 г. достига съответно 38.6 и 46.8%.

През 2008 г. **разходите за труд** на работодателите за един отработен час достигат 4.52 лв., като нарастването спрямо 2007 г. е с 18.9%. Най-висок е делът на разходите за работна заплата - 78.7%, следван от дела на разходите за социални и здравни осигуровки за сметка на работодателите - 17.2%, и другите социални разходи - 2.3%.

По предварителни данни през 2008 г. един зает в националната икономика произвежда средно 17 397 лв. от БВП по текущи цени.

Спрямо предходната година националната **производителност на труда** на един зает показва увеличение с 2.7%, а националната производителност на труда на база един отработен час нараства с 2.7%.

Средногодишните величини за периода 2004 - 2008 г. показват преобладаващо общо влияние на интензивните фактори за икономическия растеж: 47.6% от реалното увеличение на БВП се дължи на нарасналата производителност на труда на едно заето лице, а подобреното използване на работното време допринася с 4.8% за растежа на БВП.

През последните години се наблюдава непрекъснато нарастване на вложените **инвестиции** в икономиката. Извършените разходи за придобиване на дълготрайни материални активи през 2008 г. по предварителни данни достигат 28 823.8 млн. лв., като увеличението по съпоставими цени е с 6.1% спрямо 2007 година. Относителният дял на инвестициите в сектор “Услуги” през 2008 г. е 56.2%, в сектор “Индустрия” - 41.7%, а в аграрния сектор - 2.1%.

По предварителни данни през 2008 г. придобитите дълготрайни материални активи възлизат на 21 249.4 млн. лв., като основно това са обекти в: преработващата промишленост - 18.8%, търговията и ремонта на автомобили, лични вещи и стоки за домакинството - 17.0%, операциите с недвижими имоти и бизнес услуги - 16.8%, транспорта, складирането и съобщенията - 14.2%, строителството - 10.6%.

Инфлацията през 2008 г. (декември 2008 спрямо декември 2007 г.), измерена с индекса на потребителските цени, е 7.8%, като това е натрупана относително висока годишна инфлация за последните десет години.

През 2008 г. двата месеца с най-голямо увеличение на цените на потребителските стоки и услуги са юли (1.5%) и януари (1.4%). Най-голямо намаление (-0.2%) е регистрирано през юни и декември. Дефлация е измерена и през ноември (-0.1%).

В края на 2008 г. е регистрирано увеличение на цените и в четирите основни потребителски групи, като то е най-голямо в общественото хранене (14.8%). Цените на услугите са нараснали с 10.4%, на хранителните продукти - с 6.3%, и на нехранителните стоки - с 6.1%.

В областта на **финансите** се наблюдава тенденция на намаляване на **основния лихвен процент** от 4.6% в края на 2000 г. на 2.1% в края на 2005 година. Увеличенията на лихвения процент през 2007 и 2008 г. водят до възстановяване и

надхвърляне на нивото от 2000 година (в края на 2007 г. - 4.6%, в края на 2008 г. - 5.8%).

Обменният курс на лева към щатския долар намалява през периода 2000 - 2008 г. и от 2.1019 лв. за 1 щ.д. в края на 2000 г. се понижава на 1.3873 лв. в края на 2008 година.

През 2008 г. **текущата сметка** има дефицит в размер на 16 887,0 млн. лв. при дефицит през 2006 и 2007 г. съответно 9 099.4 и 14 213.7 млн. лева.

Преките инвестиции в страната за 2008 г. възлизат на 12 053.7 млн. лв. и са с 27.4% по-малко в сравнение с 2007 г. (16 601.0 млн. лв.). **Преките инвестиции в чужбина** се увеличават през 2008 г. с 934.9 млн. лв. при увеличение с 385.3 млн. лв. през 2007 година.

През 2008 г. **широките пари (М3)** нарастват с 8.8% спрямо предходната година (от 42 061.6 на 45 777.8 млн. лв.) и близо два пъти спрямо 2005 г. (25 259.6 млн. лв.). **Тесните пари (агрегат М1)** намаляват с 4.1% в сравнение с 2007 г., но са с 59.7% повече спрямо 2005 година.

В раздел четвърти се разглежда развитието на бизнеса в страната в основните икономически дейности: промишленост, строителство, вътрешна търговия, транспорт, съобщения, селско стопанство, външна търговия и туризъм.

По предварителни данни произведената през 2008 г. продукция от **промишлените** предприятия по текущи цени възлиза на 57 219 млн. лева. По съпоставими цени е произведена продукция с 2.7% повече спрямо предходната година, а спрямо 2000 г. има увеличение с 96.2%.

През 2008 г. увеличение на произведената продукция спрямо предходната година е регистрирано при: производството на хранителни продукти, напитки и тютюневи изделия - 16.0%; производството на машини и оборудване - 8.6%; производството на превозни средства - 8.2%; производството на химични вещества, продукти и влакна - 7.6%; производството на продукти от други неметални минерални суровини - 6.0%.

През 2008 г. средногодишният индекс на цени на производител на вътрешния пазар, изчислен при база 2000 г., нараства с 11.8% в сравнение с 2007 година. Средногодишните индекси на цените на производител на международния пазар през 2008 г. нарастват с 8.4% спрямо 2007 година.

През 2008 г. обемът на произведената продукция от предприятията в **строителството** по предварителни данни е 16 427 млн. лв. и по съпоставими цени намалението е с 4.3% в сравнение с 2007 г., което е

резултат от неблагоприятните промени в икономическата среда през последните месеци на годината.

От 2000 г. дялът на изпълняваното строителство на сгради значително надвишава строителството на съоръжения (инженерно строителство), като относителният дял през годините се променя в границите от 61.2 до 70.3% спрямо общия обем на строителството в страната.

През 2008 г. **търговският сектор** се развива с положителни, но относително забавени темпове под влияние на настъпилите негативни тенденции в международната икономическа обстановка. По предварителни данни произведената брутна продукция през годината по текущи цени надхвърля 15 074 млн. лв., като по съпоставими цени е осигурен ръст от 2.9% в сравнение с предходната година.

Стойността на приходите от продажби през 2008 г. по предварителни данни достига 85 114 млн. лева. В сравнение с предходната година е отчетен реален ръст от 3.3%, резултат от увеличението и в трите основни търговски дейности. Темповете са относително изравнени, като в търговията с автомобили и горива нарастването е 6.3%, в търговията на дребно - 4.1%, и в търговията на едро - 2.5%.

През 2008 г. продажбите на дребно в страната реално нарастват с 5.0% спрямо предходната година. По-висок ръст е отчетен за нехранителните стоки - 6.2%, докато за групата "храни, напитки и тютюневи изделия" увеличението е 1.6%.

Брутната продукция, произведена от предприятията в отрасъл **Транспорт и складиране** през 2008 г., по предварителни данни е на стойност 9 890 млн. лв. по текущи цени. По съпоставими цени тя е с 4.0% повече в сравнение с 2007 г. и с 48.9% повече отколкото през 2000 година.

В сравнение с 2007 г. увеличението на брутната продукция е най-голямо при въздушния транспорт - с 11.1%. През 2008 г. превозените товари от компаниите за железопътен транспорт (измерени в хил. тонове) са с 10.0% по-малко отколкото през 2007 година. Намалението се дължи на по-малкото превозени товари при вътрешните превози - с 10.9%.

При превозените товари от товарния автомобилен транспорт през 2008 г. се отбелязва спад със 7.8%, а извършената работа е намалела с 5.3% спрямо 2007 година. Намалението на превозените товари се дължи изцяло на вътрешните превози, които са с 5 972.1 хил. т по-малко.

По предварителни данни произведената брутна продукция от предприятията, извършващи **съобщителни услуги** през 2008 г., е на стойност 4 045 млн. лв. по текущи цени. Индексът на физическия обем на брутната продукция спрямо 2007 г. достига 107.4%. Дялът на обществения сектор в произведената брутна продукция през 2008 г. е 3.0%, което показва тенденция на запазване на нивото от 2007 година. Относителният дял на частния сектор е 97.0%.

Стойността на крайната продукция в **селското стопанство** (след приспадане на вътрешните обороти) по текущи цени за 2008 г. възлиза на 8 738.1 млн. лева. Най-значим в крайната продукция продължава да бъде приносът на растениевъдството - 4 768.1 млн. лева. На второ място е продукцията от животновъдството - 2 646.1 млн. лева.

През 2008 г. индексът на изменение на физическия обем на крайната продукция в селското стопанство при база 2005 г. е 100.3%, а спрямо 2007 г. - 132.4%. Увеличението се дължи преди всичко на повече произведена продукция в растениевъдството, която представлява 106.4% спрямо 2005 и 161.9% спрямо 2007 година. Произведената продукция от животновъдството е почти на нивото на предходните две години.

Нарастването на цените в растениевъдството спрямо 2007 е със 7.7%, което се дължи на по-високите цени на техническите култури - с 26.3%, и на зърнените култури - с 8.9%.

Външнотърговският стокообмен на Република България за периода януари - декември 2008 г. по предварителни данни възлиза на 79.4 млрд. лв. и тенденцията на ежегоден ръст се запазва. В сравнение с предходната година увеличението е с 14.8%.

През 2008 г. са изнесени стоки за 29.9 млрд. лв., което формира увеличение на износа спрямо 2007 г. с 13.3%. Спрямо обема на реализирания внос през 2007 г. вносът през 2008 г. се увеличава с 15.9%.

Външнотърговското салдо за 2008 г. (износ FOB - внос CIF) е отрицателно и възлиза на 19.7 млрд. лева.

През 2008 г., както и през 2007 г. основни партньори на България при износа отново са Гърция, Германия, Турция и Италия. За посочените четири страни се изнасят 36.4% от стоките.

При вноса първите четири страни, както и през 2007 г. са Русия, Германия, Италия и Украйна. Тези четири страни формират 41.5% от стойността на общия внос на България.

През последните години **туризмът** в България показва стабилно развитие. Отминалата 2008 г. е добра за отрасъла въпреки някои неблагоприятни тенденции, свързани със световната финансова криза.

През 2008 г. броят на посещенията на чужди граждани в България достига 8 533.0 хил., което е с 10.4% повече отколкото през 2007 година. Отчетено е увеличение в броя на посещенията от почти всички страни, като в сравнение с предходната година най-висок ръст (над 70%) се отбелязва при посещенията от Малта и Люксембург.

Посещенията на чужденци в страната през 2008 г. с цел екскурзия и почивка са 4 765.7 хил., с цел гостуване - 98.5 хил., служебни - 418.4 хил., транзитни - 2 753.1 хил., и с други цели - 497.3 хиляди.

През 2008 г. в страната са функционирали 3 217 държавни и частни средства за подслон и места за настаняване - хотели, мотели, хижи, къмпинги и други места за краткосрочно настаняване. Общият брой на средствата за подслон и местата за настаняване в сравнение с 2007 г. намалява с 83 (2.5%).

В **раздел пети** се разглеждат основни проблеми, свързани с екологичната обстановка в страната, която отразява както общото икономическо състояние, така и технологичната структура на производството. Представени са също тенденциите в изменението на показателите от общия енергиен баланс на страната, който е важен фактор за реструктурирането и приспособяването на българската икономика към пазарни условия.

Запазването на качеството на **околната среда** е основна цел на устойчивото потребление и производство. След 1999 г. съществува тенденция за намаляване на емисиите в атмосферата. Тази тенденция може да се илюстрира с емисията на серни окиси през 2007 г., която е намаляла в сравнение с 2006 г. с 2%. Намаляват и емисиите на останалите основни замърсители спрямо предходната 2006 г. в интервала 65 - 93%.

Средно за територията на страната през 2007 г. емисията на серни окиси на 1 кв.км е 7.7 т (7.9 т през 2006 г.) и средно на човек от населението - 112 кг (114 кг през 2006 г.).

Съпоставката на емисиите с БВП показва устойчива тенденция към намаление на замърсяването на единица произведен БВП. В сравнение с 2003 през 2007 г. емисиите от серни окиси на 1 000 щ.д. БВП намаляват два пъти - от 0.049 на 0.022 тона.

Иззетите пресни **води** през 2007 г. се оценяват на 6.2 млрд. куб.м, което е близо до средногодишния обем за последните осем години (6.3 млрд. куб.м).

Остарялата и амортизирана водопроводна мрежа, както и особеностите на изградените хидро-мелиоративни системи в България предопределят големите загуби при транспорта на водата. При обществените фирми за водо-снабдяване (ВиК) загубите през 2007 г. се оценяват на 61.5% от постъпилата вода в снабдителната мрежа, а при хидромелиоративните системи - 63%.

Общият обем на използваните води в страната през 2007 г. (от собствено снабдяване и доставка) се оценява на 4.9 млрд. куб.м, като основната част са за охлаждане при производството на енергия.

След енергетиката водещо място по водопотребление е преработващата индустрия. През 2007 г. са използвани 353 млн. куб.м, които съставляват 67% от равнището на 2000 година. Увеличение бележат водите, използвани за напояване. През 2007 г. те са 242 млн. куб.м, което е с 61% повече спрямо най-ниското равнище, отбелязано през 2002 година. Използваната вода за битовия сектор запазва относително постоянни равнища.

През последните години са предприети мерки за закриване на изградените в миналото сметища, които не отговарят на екологичните изисквания, и се изграждат съвременни съоръжения за обезвреждане на **битовите отпадъци**.

В резултат на изграждането на регионални депа намалява общият брой депа за страната - от 619 през 2000 г. на 435 през 2007 година. Същевременно се увеличава дялът на населението, обхванато с услуги по сметоизвозване - от 78.6% през 2000 г. на 92.5% през 2007 година.

По данни на общинските администрации през 2007 г. на депа с организирано сметоизвозване са събрани общо 3 324 хил. т битови отпадъци, от които 2 980 хил. т са депонирани.

Като цяло за периода 2000 - 2007 г. се наблюдава тенденция на намаление на образуваните битови отпадъци. Докато през 2000 г. са образувани 518 кг на човек, то през 2007 г. количеството спада до 469 кг годишно.

За периода 1990 - 2007 г. **екологичните разходи** съставляват между 0.9 и 2.1% от БВП. Най-високо равнище е достигнато за 1999, 2001, 2006 и 2007 година.

В областта на **енергетиката** производството на **първична енергия** през 2007 г. е 9 738 хил. т. н.е.,

което в сравнение с 2006 г. намалява с 11.6%. Делът на възобновяемите енергийни ресурси в производството на първична енергия е 10.2% за 2007 г., 10.6% за 2006 г. и 10.6% за 2005 година. За получаване на **вторични (преобразувани) горива и енергия** през 2007 г. са вложени 20 382 хил. т н.е. енергийни ресурси, като основен дял от вложените за преобразуване енергоресурси имат: суровият нефт и нефтените дестилати - 36.2%, въглищата - 35.1%, от които местно производство - 23.4%, и ядрената енергия - 18.3%.

Брутното потребление на енергия в страната за периода 1999 - 2006 г. бележи нарастване. Независимо от лекия спад през 2007 г. в сравнение с 2006 г. (2.9%), през 2008 г. по предварителни данни в сравнение с 2007 г. брутното потребление на енергия нараства с 0.1%.

Зависимостта на икономиката от енергийни ресурси нараства и след спирането на трети и четвърти блок на АЕЦ за 2007 г. е 51.7%.

Енергийната интензивност на икономиката, изчислена като брутно вътрешно потребление на 1 000 лв. брутен вътрешен продукт, бележи за периода 1999 - 2007 г. трайна тенденция на снижение независимо от високите нива на енергийна интензивност.

В **раздел шести** се разглежда развитието на научноизследователската и развойна дейност в страната: интензивност и разходи за научноизследователска и развойна дейност, персонал, зает с НИРД.

През 2007 г. направените **разходи** за осъществяване на **научноизследователска и развойна дейност** са в размер на 273 047 хил. лв., което е с 36 011 хил. лв. повече в сравнение с предходната година.

През 2007 г., както и през 2006 г. разходите за НИРД възлизат на 0.48% от БВП, а спрямо 2000 г. е реализиран спад от 0.04 пункта. Интензивността на НИРД в България съществено изостава от средноевропейските стойности по този показател (1.83% - ЕС-27), като след България остават само Словакия (0.46%) и Кипър (0.33%).

През 2007 г. с провеждането на научни изследвания и разработки са ангажирани 19 933 души, което е с 4.9% повече от предходната година и с 18.3% над достигнатото равнище по този показател през 2000 година.

През 2007 г. изследователите, които са най-многобройната и висококвалифицирана категория научен персонал, наброяват 13 090 души, което е с 8.8% повече от 2006 г. и надвишава с 24.4% броя им през 2000 година. Останалите две категории - технически и помощен персонал, зает с НИРД, също нарастват в сравнение с 2000 г., но с малко по-нисък темп - 8.2%.

През 2007 г. с научни изследвания у нас се занимават 3.2 изследователи на 1 000 души от работната сила. Това равнище на заетост на най-висококвалифицираната работна сила с НИРД е значително по-ниско от средната заетост в 27-те страни - членки на ЕС (5.7 на 1 000 души).

Анализът на възрастовата структура на персонала, зает с НИРД, към края на 2007 г. показва, че близо половината от тях (40.4%), са на възраст до 45 години, като в сектор "Предприятия" този дял е 48.7%.¹

¹ Подробни данни за социално-икономическото развитие на страната могат да се намерят в публикацията "България 2008 - статистическа панорама", която е включена в Каталога на статистическите издания на НСИ за 2009 година.